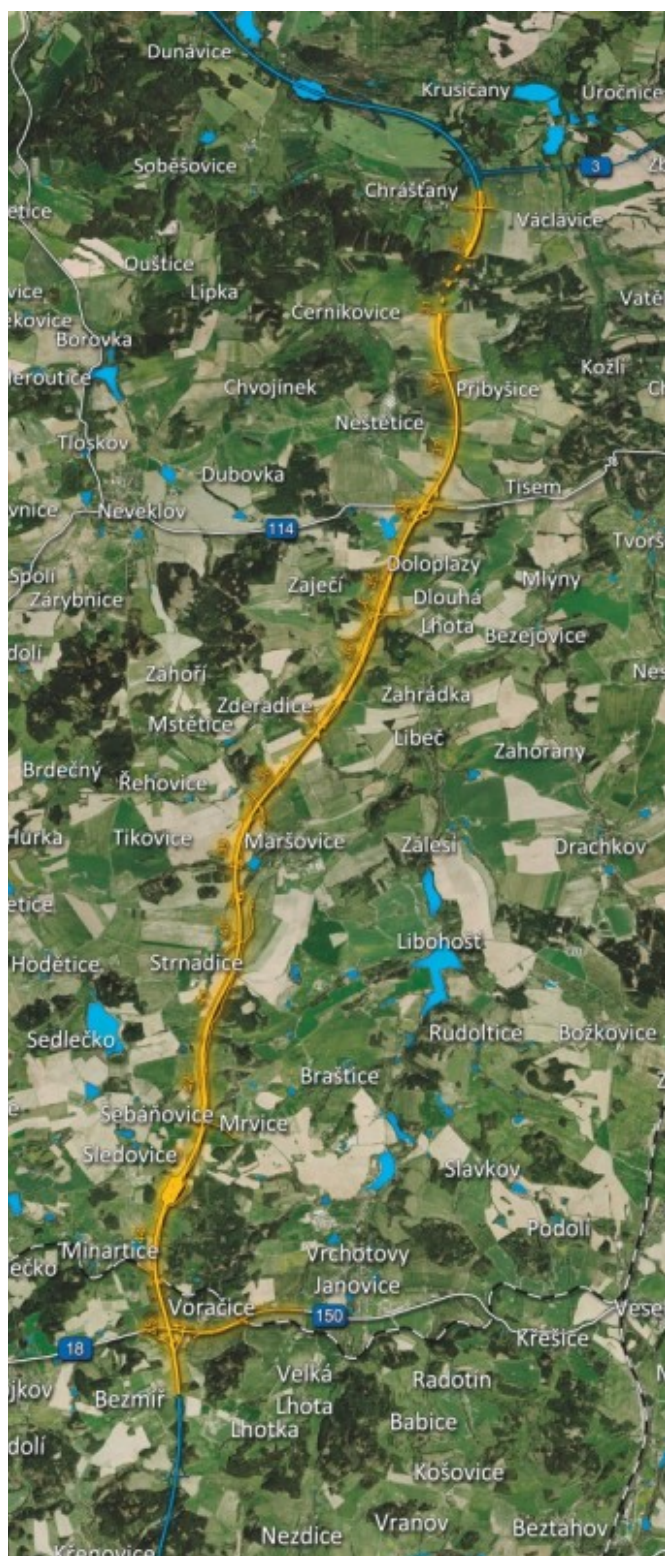

Expertní posouzení dokumentace pro územní rozhodnutí pro stavbu dálnice D3 v úseku 0304 (Václavice -Voračice) v oblasti zoologie obratlovců

Mojmír Vlašín

Brno 2024

Expertní posouzení dokumentace pro územní rozhodnutí pro stavbu dálnice D3v úseku 0304 (Václavice -Voračice) v oblasti zoologie obratlovců.

Snímek mapy záměru - převzato z webu <http://old.silnice-zeleznice.cz/>

Úvod

Na základě objednávky spolku Alternativa středočeské D3, z.s., IČO: 07074417, Přetlucká 2304/3, Strašnice, 100 00 Praha, ze dne 28.5.2024, jsem zpracoval toto expertní posouzení. Jde o posouzení dokumentace pro územní rozhodnutí pro navrhovanou dálnici - úsek 0304 (Václavice -Voračice) v oblasti zoologie obratlovců. Záměr zasahuje do těchto katastrálních území: Chrášťany u Benešova, Václavice u Benešova, Příbyšice, Tisem, Neštětice, Zahradka u Benešova, Zderadice, Maršovice u Benešova, Strnadice, Šebáňovice, Vrchotovy Janovice, Minartice, Bezmíř

Zadání

Otázky zadavatele:

- 1.Považujete podklady k žádosti o vydání rozhodnutí o umístění stavby dálnice „D3-0304 Václavice -Voračice“ v daném oboru za dostatečné? (aktuálnost dat, použitá metodika, podloženost závěrů a pod.)
- 2.Pokud ne, specifikujte proč, a zdůvodněte, co a v jaké podobě by mělo být ze strany žadatele doplněno, s přihlédnutím k aktuálnímu povolovacímu řízení (územní řízení o umístění stavby podle zákona č. 183/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a přechodných ustanovení nového stavebního zákona).
- 3.Existují nějaké zvláště chráněné druhy živočichů, u kterých bude nebo může být škodlivě zasaženo do jejich přirozeného vývoje realizací nebo užíváním stavby dálnice 0304, a pro které dosud nebyla vydána výjimka ve smyslu § 56 zákona č. 114/1992 Sb?
- 4.Existují nějaké nové významné nálezy v NDOP, se kterými podkladová dokumentace investora pro tento úsek nepočítá?
5. Jak je ošetřen vliv záměru D3 na EVL Minartice, zejména splachy zeminy a odtékání vody směrem z plánované dálnice k dotyčnému mokřadu?

Metodika

Zhodnotil jsem úplnost a věcnou správnost podkladů k povolení výjimky podle ust. § 56 ZOPK ze zákazů stanovených v ust. § 50 odst. 1 a 2 ZOPK k ochraně zvláště chráněných druhů živočichů (ZCHDŽ) pro realizaci stavby příslušného úseku dálnice D3. Z hlediska své odbornosti jsem posuzoval výhradně podklady, které se týkají obratlovců. Posouzení podkladů pro ostatní skupiny (všechny druhy bezobratlých, vyšší rostliny aj.) jsem neprováděl, ani jsem k nim nepřihlížel. Toto posouzení není znaleckým posudkem ve smyslu zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech .

Závěry

Na otázku č. 1, zda považuji podklady k žádosti o vydání rozhodnutí o umístění stavby dálnice „D3 0304 Václavice -Voračice“ v daném oboru za dostatečné odpovídám: Nikoliv, podklady nejsou dostatečné, protože nedokládají výskyt všech druhů, kterých se záměr negativně dotkne, například vydra říční nebo krutihlav obecný. Pokud jde o vydru, tak její výskyt v předmětném území nebyl relevantně zjišťován, pokud jde o některé ptáky, nebyly využity všechny dostupné podklady. Průzkum kruhoústých a ryb nebyl proveden vůbec - takže chybí podklady zda a v jaké míře se záměr dotkne těchto skupin. Z hlediska použité metodiky jsou tedy podklady neúplné. Poslední průzkum (Brejšková 2023) byl zpracován před rokem a půl, z hlediska termínu jsou tedy podklady dostatečně aktuální. V podkladu (Brejšková 2023, s. 55) se hodnotí vliv záměru na ZCHDŽ nedostatečně. S ohledem na chybějící údaje o výskytu některých druhů jsou tyto závěry nepodložené.

Na otázku č. 2 Pokud ne, specifikujte proč, a zdůvodněte, co a v jaké podobě by mělo být

ze strany žadatele doplněno, s přihlédnutím k aktuálnímu povolovacímu řízení (územní řízení o umístění stavby podle zákona č. 183/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a přechodných ustanovení nového stavebního zákona), odpovídám: Ze strany žadatele by měly být doplněny výsledky o výskytu těchto ZCHDŽ: vydra říční, krutihlav obecný a pro skupinu kruhoústých a ryb. Také by měl být rozšířen průzkum netopýru a vrápenců v období jarní a letní aktivity. Dále by mělo být doplněno hydrologické posouzení splachu vody a půdy ze stavby resp. provozu navrhované dálnice do EVL a PP Minartice (viz Odůvodnění níže).

Na otázku č.3, zda existují nějaké zvláště chráněné druhy živočichů, u kterých bude nebo může být škodlivě zasaženo do jejich přirozeného vývoje realizací nebo užíváním stavby dálnice 0304, a pro které dosud nebyla vydána výjimka ve smyslu § 56 zákona č. 114/1992 Sb. odpovídám: Ano. Jsou to druhy: vydra říční, blatnice skvrnitá a skokan štíhlý.

Na otázku č.4, zda existují nějaké nové významné nálezy v NDOP, se kterými podkladová dokumentace investora pro tento úsek nepočítá, odpovídám: Ano. Jsou to druhy: vydra říční, krutihlav obecný a skokan štíhlý.

Na otázku č. 5, jak je ošetřen vliv záměru D3 na EVL Minartice, zejména splachy zeminy a odtékání vody směrem z plánované dálnice k dotyčnému mokřadu, odpovídám, že ošetřen není, protože v rozporu se skutečností se investor domnívá, že dálnice leží níže než EVL Minartice. Koridor navrhované dálnice leží ve skutečnosti vzdálen přibližně 300 metrů a je položen o 20 m výše než je hladina rybníka Jezero, což je jádro tohoto EVL a PP.

Odůvodnění

Vydra říční je silně ohrožený druh podle české legislativy a zároveň je uvedena v příloze II Směrnice o stanovištích (tzv. naturový druh). Mortalita vyder na silničních komunikacích je významná (Větrovcová a kol. 2011) a patří k hlavním příčinám ohrožení vyder v Česku. Rozhodně nelze akceptovat domněnku (uvedenou v podkladech), že když vydra přes

území jen nepravidelně migruje, nebude mít záměr negativní vliv na její populaci. Právě u tohoto druhu není rozhodující, kde má například noru, kde vyvádí mláďata, ale mnohem důležitější je, zda záměr (komunikace, překážka) protne její migrační trasy. Vydra nebyla v předmětném koridoru záměru cíleně sledována, takže v podkladech údaje o jejím výskytu a možném ohrožení chybí. Druh nebyl identifikovaný ani podkladovou studií (Brejšková 2023), výjimka vydána nebyla. Ze všech mně dostupných údajů o výskytu vydry v této oblasti a ze znalostí biologie vydry a z údajů o mortalitě vyder jednoznačně vyplývá, že populace vyder bude záměrem negativně dotčena. Například byla nalezena přejetá v blízkosti trasy záměru u obce Vojkov v roce 2018 a v obci Václavice v roce 2011.

Pokud jde o letouny (netopýři a vrápenci) je použitá metoda adekvátní. Letouni (Chiroptera) jsou řád savců, kde všechny naše druhy patří mezi ZCHDŽ. Vliv záměru může na tuto skupinu být fatální (např.. Richarz 2000). Termíny návštěv však na rozdíl od ptáků byly umístěny do podzimního období, čímž se z průzkumu úplně vytratil jarní a letní aspekt netopýří aktivity. Aby bylo posouzení vlivu stavby na životní prostředí v tomto ohledu dostatečné, je nezbytné rozšířit průzkum i na jarní a letní období.

Mortalita způsobená silniční dopravou je problémem u většiny zjištěných druhů ptáků. Pravděpodobnost srážky je vyšší u ptáků sbírajících potravu a hnízdících v blízkosti silnic. Frekvence kolizí může vzrůstat v blízkosti vodních toků a vodních ploch, častější jsou srážky v otevřených biotopech než v lesích. Mnoho ptačích druhů se silnicím zjevně záměrně vyhýbá. Některé druhy odmítají přeletět silnice, které jsou 10 a více metrů široké (což je právě případ tohoto záměru). Významným negativním faktorem je pro ptáky i dopravní hluk. Způsobuje snížení populačních hustot v blízkosti silnic. Mohou se projevit kumulativní vlivy hluku, úbytku biotopu a fragmentace krajiny. Například u obce Doloplazy se koridor záměru a MÚK blíží rybníku Michovec, který je biotopem celé řady ZCHDŽ (z ptáků například kopřivka obecná, moták pochop, rákosník velký, pisík říční, slavík modráček, z obojživelníků ropucha obecná, kuňka obecná) a s vysokou pravděpodobností záměr ve fázi výstavby i provozu bude mít vliv na jejich mortalitu a emitovaným hlukem a světelným znečištěním zasáhne negativně do jejich biotopu. Tyto vlivy nebyly v podkladových studiích (biologická hodnocení a jejich aktualizace) dostatečně posouzeny a nebyly navrženy příslušné kompenzace těchto negativních vlivů. Také ZCHDŽ krutihlav obecný, kopřivka obecná, moták pochop, rákosník velký, pisík říční, slavík modráček se vyskytují v trase záměru a v průběhu případné stavby a případného

provozu bude zasažen negativně jejich biotop. Aby bylo posouzení vlivu stavby na ZCHDŽ v tomto ohledu dostatečné, je nezbytné posoudit tento vliv.

Ze skupiny obojživelníků se v trase záměru vyskytují mj. i tyto druhy: blatnice skvrnitá a skokan štíhlý. Záměr se dotkne jejich biotopu a bude do něj škodlivě zasaženo a to nejen ve fázi případné výstavby záměru, ale i provozu. Tyto druhy byly v trase záměru indikovány, výjimka však udělena nebyla. Výjimka byla udělena pouze pro tyto druhy obojživelníků: čolka obecného, ropuchu obecnou, skokana zeleného, kuňku obecnou a rosničku zelenou.

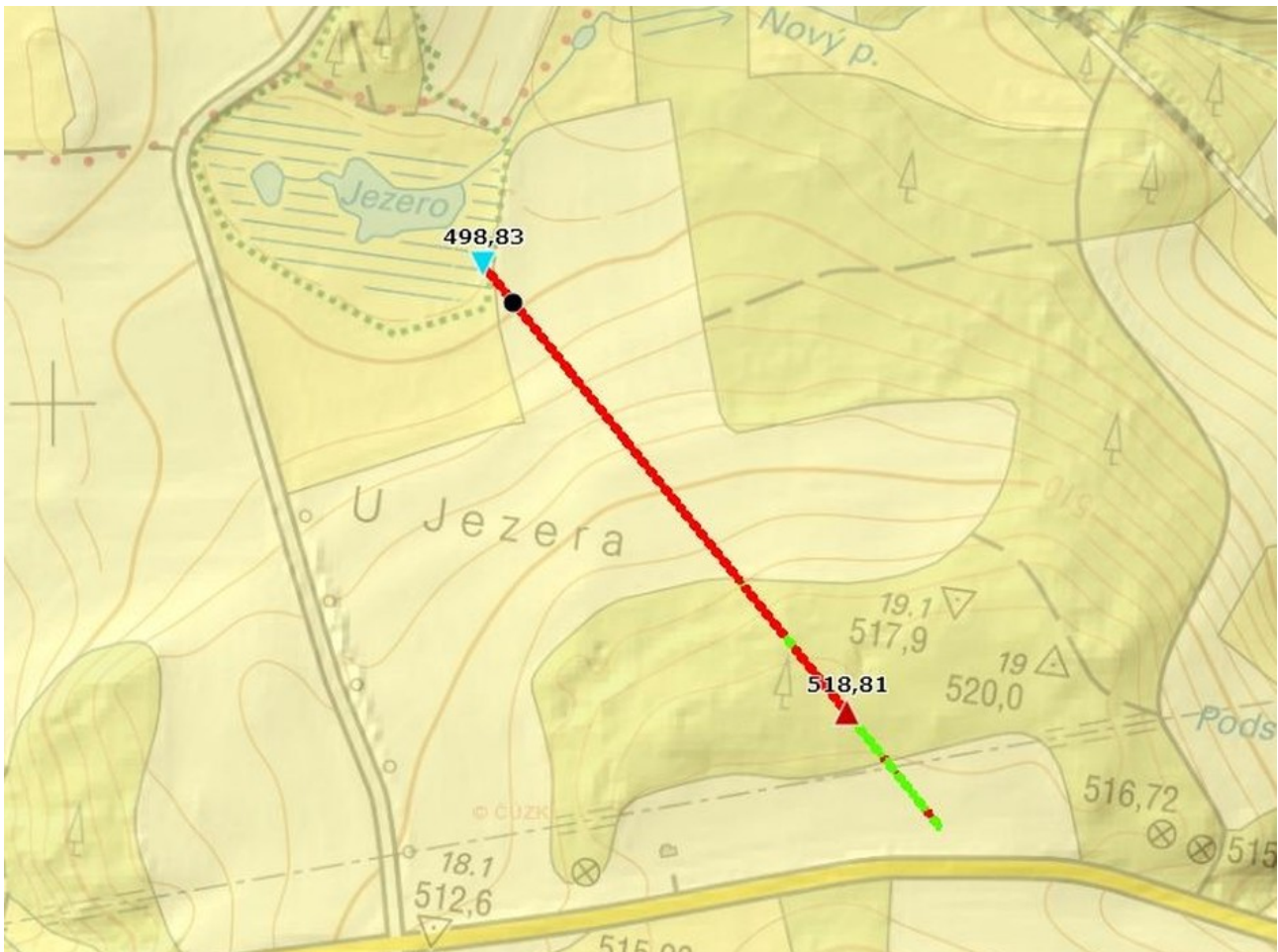
Výsledky průzkumů plazů jsou nedostačující a lze konstatovat, že tato skupina obratlovců v trase navržené dálnice nebyla řádně prozkoumána. V materiálu (který nechal pořádit investor záměru) Šmeráková 2016 (s. 11) se uvádí toto: „Významné druhy. Plazi: ještěrka zelená (*Lacerta viridis*), j. živorodá (*L. vivipara*), zmijs obecná (*Vipera berus*).“ Ani jeden z uvedených druhů není uveden v žádném podkladě, který hodnotil biotu tohoto území. Na s.29 téhož dokumentu je seznam zvláště chráněných druhů živočichů, kde se uvádí z plazů pouze ještěrka obecná a slepýš křehký (což odpovídá studii Farkač 2007). Pozdější studie (Brejšková 2023) potvrdila výskyt ještěrky obecné a slepýše křehkého a doplnila výskyt užovky obojkové. Nijak se však nevypořádala s chybnými údaji o výskytu ještěrek a zmijs obecné. Nezahrnula také relevantní údaje o výskytu plazů v NDOP. Posouzení vlivu stavby na životní prostředí je tedy v tomto ohledu nedostatečné.

Také průzkum ryb a kruhoústých nebyl prováděn a to přesto, že záměr v tomto úseku zasahuje do několika vodotečí. Kruhoústí (*Cyclostomata*) je skupina obratlovců, kteří mají úhořovité tělo bez ploutví, jen s ocasním lemem. Celkem jsou v ČR dva aktuální a dva vyhynulé druhy. Ze stávajících druhů připadá v úvahu pouze kriticky ohrožená mihule potoční, v databázi NDOP jsou z oblasti záměru nálezy. Ryby (*Osteichthyes*), česky též kostnaté ryby, je skupina primárně vodních obratlovců vyznačujících se osifikovanou kostrou a skřelemi kryjícími žábry. V ČR žije celkem 65 druhů (vč. introdukovaných) z toho je šestnáct zvláště chráněných a sedm druhů vyhynulých. S ohledem na to, že záměr překonává různé vodoteče a ve fázi výstavby i ve fázi provozu bude záměr do biotopů ryb a kruhoústých zasahovat, je podstatnou chybou, že to skupiny nebyly v terase zkoumány.

Výjimka byla vydána (13. 4. 2022) pro ZCHDŽ : čolka obecného (*Lissotriton vulgaris/Triturus vulgaris*), ropuchu obecnou (*Bufo bufo*), skokana zeleného (*Pelophylax esculentus*), užovku obojkovou (*Natrix natrix*), slepýše křehkého (*Anguis fragilis*), kuňku obecnou (*Bombina bombina*), rosničku zelenou (*Hyla arborea*), ještěrku obecnou (*Lacerta agilis*), lejska šedého (*Muscicapa striata*), koroptev polní (*Perdix perdix*) a tuhýka obecného (*Lanius collurio*). Dále byla podána žádost o výjimku (31. 3. 2023) pro druhy: veverka obecná (*Sciurus vulgaris*), krahujec obecný (*Accipiter nisus*), bramborníček hnědý (*Saxicola rubetra*) a 8 druhů netopýrů. Jednotným závazným stanoviskem ze dne 9. 10. 2023 byla vydána výjimka pro tyto ZCHDŽ: bramborníček hnědý (*Saxicola rubetra*), netopýr řasnatý (*Myotis nattereri*), netopýr rezavý (*Nyctalus noctula*), netopýr hvízdavý (*Pipistrellus pipistrellus*), netopýr nejmenší (*Pipistrellus pygmaeus*), netopýr vodní (*Myotis daubentonii*), netopýr parkový (*Pipistrellus nathusii*). To znamená, že pro veverku obecnou, krahujce obecného a dva druhy netopýrů výjimka vydána nebyla (ale ani nebyla zamítnuta).

EVL Minartice ležící v katastrálních územích Bezmíř a Minartice západně od trasy záměru (km 40,50 – 40,60) je v materiálu Brejšková (2023) zmíněno jen okrajově. Toto EVL je chráněno od roku 2014 jako PP Minartice. Předmětem ochrany je rybník zvaný Jezero s výskytem kuňky obecné (*Bombina bombina*) a s bohatě vyvinutým literálním porostem s převahou dvou druhů orobinců.

Investor v dokumentaci EIA tvrdí že: "splachy škodlivin vznikající automobilovým provozem a následné negativní ovlivnění kvality vody v dotčené EVL – vzhledem k morfologii terénu lze ovlivnění EVL prakticky vyloučit. V případě znečištění Nového potoka, který dálnice kříží, nebude EVL dotčena, neboť leží proti proudu a je prameništěm potoka. ." (SUDOP 2010, s. 400).

Šípek geodetické mapy ukazující svahové poměry mezi záměrem a PP Minartice

Toto tvrzení se nezakládá na pravdě. Hladina „Jezera“ leží na kotě 498,83 m, zatímco záměr je navrhovaný v trase, kde v bodě 49.6613581N, 14.5439511E dosahuje nadmořské výšky. 518,81 m. Navrhovaná dálnice tedy leží asi o 20 m výše než PP! V tomto místě se záměr přibližuje k PP na vzdálenost 350 m, vezmeme-li úvahu ochranné pásmo (50m), tak na vzdálenost 300 m od PP. Mezi těmito dvěma body leží táhlý, ničím nepřerušovaný svah, který je skloněn od záměru k předmětné PP. Je zřejmé, že minimálně v době stavby navrhované dálnice by bylo území PP ohroženo splachy vody či jiných tekutin ze stavby, případně splachy zeminy. Je také nutné prověřit, jaké budou odtokové poměry v případě provozu navrhované dálnice a zda smyvy z povrchu dálnice nebudou také ohrožovat tuto PP. Ve studii Farkač a kol. 2007 se přitom možné negativní vlivy zmiňují (s.9):

„Během výstavby

- přímé ohrožení celistvosti EVL stavebními mechanizmy
- splachy obnažené či navážené zeminy do dotčené EVL a její zazemňování

-unik ropných produktů ze stavební strojů

Po výstavbě :

-splachy škodlivin a následně negativní ovlivnění kvality vody v dotčené EVL“

Vydané výjimky a kompenzační opatření však toto varování nereflektují.

Práce Bejček 2007 se zabývá vlivem stavby na ochranu EVL a PP Minartice. V této studii se konstatuje, že na základě poskytnutých (nedostatečných) podkladů je významný negativní vliv na předmět ochrany tohoto území (kuřka obecná) možný a nelze ho vyloučit. Přesto se v práci Farkač a kol. 2019 uvádí, že navrhovaná stavba nemá na EVL významný negativní dopad a to bez toho, že by byly poskytnuty podrobnější údaje. Stejně také Krajský úřad Středočeského kraje ve svém stanovisku ze dne 19.6.2016 vyloučil významný negativní vliv, přičemž se odvolává na posudek Bejček (2007), který však vyznívá opačně. Významný vliv tak nelze vyloučit zejména proto, že posuzovatel (Bejček 2007) vliv nevyloučil, v době posudku (2007) neměl k dispozici všechny relevantní údaje a také proto, že EVL a PP Minartice je reálně ohrožena splachy ze stavby dálnice. Určitý úsek dálnice totiž zjevně leží výškově nad EVL a PP Minartice a může dojít k významnému poškození území touto stavbou (viz shora). Je zde třeba uvést, že předmětné území je zároveň EVL a PP (liší se pouze ochranným pásmem). Zatímco statut EVL přisuzuje tomuto území celoevropskou hodnotu (a z toho vyplývající nutnost naturového hodnocení), statut PP zase dává tomuto území příslušnou právní ochranu dle ZOPK. Naturové hodnocení proběhlo v roce 2007 a je tudíž 17 let staré. Považuji za naprosto nezbytné vliv na EVL a PP Minartice znovu posoudit podle platné metodiky (MŽP 2018).

RNDr. Mojmír Vlašín

Výčet podkladů

Pro posouzení významu předmětného území z hlediska ochrany ZCHDŽ byly použity výsledky vlastního průzkumu znalce a také výsledky uložené v databázi NDOP a Avif. Dále zde uvádím výčet základní použité literatury a dalších zdrojů.

AOPK ČR 2020: Nálezová databáze ochrany přírody. (on-line georeferencovaná elektronická databáze; portal.nature.cz). Verze 2024. Praha. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

Bejček V., 2007: Vliv výstavby a provozu dálnice D3 (stavba 0304) na EVL Minartice. 13 s., rukopis

Brejšková, L., 2023: Dálnice D3, Václavice – Voračice, Stavba 0304. Hodnocení vlivu závažného zásahu na zájmy chráněné podle části druhé, třetí a páté zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve smyslu § 67.

Beebee T.C., 2013: Effects of Road Mortality and Mitigation Measures on Amphibian Populations. *Conservation Biology* 27 (4): 657–668

Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci. Red List of Threatened Species of the Czech Republic. Vertebrates. Dostupné: https://www.researchgate.net/publication/318589364_Cerveny_seznam_ohrozenych_druhu_Ceske_republiky_Obratlovci_Red_List_of_Threatened_Species_of_the_Czech_Republic_Vertebrates [accessed Jun 04 2024].

Farkač J. a kol., 2007: Výsledky přírodovědného průzkumu území dálnice D3 „Středočeská“ stavba 0304 Václavice - Voračice a 0305/1 Voračice - Nová Hospoda (II etapa) v roce 2007. (rukopis)

Farkač J., 2015: Výsledky přírodovědného průzkumu území dálnice D3 stavba 0304 Václavice – Voračice v roce 2015 (aktualizace přírodovědných průzkumů, rukopis)

Farkač J., 2018: Aktualizace přírodovědných průzkumu, stavba D3 /0304 (rukopis)

Farkač J., 2019: Odborné stanovisko autorizované osoby a požadovaná aktualizace závěrů a kompenzačních opatření, stavba D3 /0304. (rukopis)

Farkač J., 2021: Dálnice D3 0304 Václavice – Voračice. Doplnění početnosti a vztahu zvláště chráněných druhů živočichů k hodnocenému území (interpretace zjištěných dat pro zodpovědné rozhodnutí příslušného úřadu ve věci výjimek pro vyskytující se evidované/ možné ZCHD a komentáře k jejich přítomnosti – naplnění požadavků zákona č. 114/1992 Sb. na ochranu přírody v platném znění. MS depon. Sudop Praha

Gaisler J., Řehák Z., Bartonička T., 2009: Bat casualties by road traffic (Brno-Vienna) Acta Theriologica 54 (2): 147-155

Hlaváč V. a kol., 2017: Vydra a doprava. Příručka k omezení negativního vlivu dopravy na vydru říční. AOPK ČR a Alka, Praha.

Horáček I., 1986: Létající savci. Academia, Praha

Hlaváč V., Poledník, L., Poledníková K., Šíma J., Větrovcová J., 2011: Vydra a doprava - příručka k omezení negativního vlivu dopravy na vydru říční. Metodika AOPK ČR, Praha

Jeřábková. L., Zavadil, V., 2020: Atlas rozšíření obojživelníků ČR. AOPK ČR, Praha.

Mikátová B., Vlašín M., Zavadil V., 2001: Atlas rozšíření plazů v České republice. AOPK ČR, Brno, Praha.

Jeřábková, L., Krása, A., Svoboda, A., 2013: Obojživelníci v ohrožení, Ochrana přírody 4/2013

Jednotné závazné stanovisko pro územní řízení D3 0304 Václavice - Voračice ze dne 9. 10. 2023. Krajský úřad Plzeňského kraje, Odbor životního prostředí.

Kociolek A.,V., Clevenger A.,P., StClair C.C., Proppe D.S., 2011: Effects of Road Networks on Bird Population. Conservation Biology 25 (2): 241-249

Lesiński G., 2007: Bat road casualties and factors determining their number. - Mammalia 71 (3): 138 – 142

Limpens H.J.G.A., Twisk P.,Veenbaas G., 2005: Bats and road construction. Published by the Dutch Ministry of Transport, Public Works and Water Management Directorate-General for Public Works and Water Management, Road and Hydraulic Engineering Institute, Delft, the Netherlands and the Association for the Study and Conservation of Mammals, Arnhem, the Netherlands

MŽP 2018 : Aktualizace metodického pokynu k postupu hodnocení vlivů koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti. Věstník Ministerstva životního prostředí (listopad 2018), Částka 8

Panek, M. ,1997: The effect of agricultural landscape structure on food resources and survival of grey partridge *Perdix perdix* chicks in Poland. Journal of Applied Ecology: 787-792

Richarz K., 2000: Road impacts on bat, Bayerischer Akademischer Naturschutz Landschaftspflege (Academic Nature Conservation / Landscape Conservation Bavaria), Contributions to the Laufen Seminar 2/00: 71 – 84

SUDOP 2010 : Dokumentace podle § 8 zákona č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivu na životní prostředí pro záměr Dálnice D3 střeďočeská. Srpen 2010

Šťastný K., Bejček V., Mikuláš I., Telenský T., 2021: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2014 - 2017. Aventinum, Praha

Šmeráková R. ,2016 : Vliv stavby na životní prostředí, Středočeská 0304 Václavice – Voračice, DÚR, 23 stran, rukopis.

Větrovcová, J., a kol., 2011: Databáze údajů o uhynulých jedincích vydry říční v ČR. Ochrana přírody 4: 15-19

Vlašín M., Mikátová B., 2007: Metodika sledování výskytu plazů v České republice. ČSOP Veronica, Brno

Použité zkratky

ZCHDŽ - zvláště chráněné druhy živočichů (dle vyhlášky 395/92 Sb.)

NDOP - Nálezová databáze ochrany přírody

ZOPK - Zákon o ochraně přírody a krajiny 114/92 Sb.

AOPK ČR - Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

PP - přírodní památka

EVL - evropsky významná lokalita

MÚK - mimoúrovňová křižovatka